

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проєкту Закону України «Про внесення змін до розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України та інших законів України щодо забезпечення палим суб'єктів господарювання та населення на період дії режиму воєнного стану в Україні»

1. Мета

Метою проєкту Закону України «Про внесення змін до розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України та інших законів України щодо забезпечення палим суб'єктів господарювання та населення на період дії режиму воєнного стану в Україні» (далі – законопроєкт) є забезпечення безперебійного постачання пального населенню, бізнесу та об'єктам критичної інфраструктури в умовах воєнного стану.

Для цього запропоновано диверсифікувати паливні мережі в прифронтових зонах і громадах із руйнуваннями шляхом:

запровадження особливого режиму торгівлі палим із пересувних акцизних складів (мобільних АЗС);

встановлення особливого порядку їх ліцензування.

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Необхідність прийняття законопроєкту зумовлено потребою невідкладного забезпечення енергетичної безпеки держави, безперебійного функціонування суб'єктів господарювання та задоволення життєво важливих потреб населення в умовах повномасштабної збройної агресії проти України та дії воєнного стану.

В умовах повномасштабної війни паливна інфраструктура залишається однією з головних мішеней систематичних російських атак. Наслідки таких ударів особливо відчутні у прифронтових громадах, де пошкодження навіть окремих об'єктів може суттєво ускладнювати стабільне постачання пального для населення, бізнесу та критичної інфраструктури. Російські ракети та дрони систематично руйнують автозаправні станції, нафтобази, резервуарні парки, місця зберігання пального та логістичні вузли.

Постійні ворожі атаки на об'єкти критичної та енергетичної інфраструктури України призводять до суттєвого дефіциту потужності та створюють ризики в енергосистемі. Це змушує бізнес і громадян масово використовувати альтернативні джерела енергозабезпечення (зокрема дизельні та бензинові генератори, мобільні котельні тощо). Такий стан справ різко збільшив локальний попит на пальне, а також потребу в його гнучкій, швидкій і безпечній логістиці безпосередньо до місць споживання. Загалом з початку повномасштабного вторгнення уражено значну частину паливної мережі країни, особливо в прифронтових областях (Харківська, Сумська, Полтавська тощо).

ДОКУМЕНТ СЕД Мінфін АСКОД

Сертифікат 04AF212836405D99040000065FC2E00BDF0EA00

Підписувач Марченко Сергій Михайлович

Дійсний з 20.11.2025 15:53:42 по 20.11.2027 15:53:42

Міністерство фінансів України

11320-09-5/27709 від 24.09.2026

В окремих територіальних громадах влучаннями знищено 100 % паливної інфраструктури, що призводить до повного припинення локального постачання нафтопродуктів. Унаслідок цього паливовози змушені доставляти пальне з інших регіонів, що подовжує маршрути на 50–100 кілометрів, уповільнює оборотність цистерн і спричиняє дефіцит для цивільного населення, фермерів та комунальних служб. За таких умов стаціонарні автозаправні станції (далі – АЗС) де-факто набули статусу об'єктів критичної інфраструктури, захист та диверсифікація яких є питанням національної безпеки. Це вимагає створення альтернативних, гнучких та мобільних каналів розподілу пального безпосередньо в громадах (зокрема через акцизні склади пересувні).

Чинне законодавство України містить жорсткі регуляторні та податкові обмеження щодо зберігання та роздрібної торгівлі паливом із пересувних акцизних складів. Ці норми створювалися для мирного часу з метою протидії нелегальному обігу пального. Проте сьогодні, в умовах воєнного стану, ці процедури потребують спрощення для суб'єктів господарювання. Це необхідно, щоб запобігти уповільненню постачання пального для критично важливих секторів економіки, аграріїв та цивільного населення, особливо у прифронтових територіальних громадах.

Органам місцевого самоврядування (зокрема їхнім виконавчим органам) необхідні дієві, але водночас гнучкі та оперативні механізми контролю і погодження роздрібної торгівлі паливом із пересувних акцизних складів. Це дозволить, з одного боку, оперативно реагувати на дефіцит пального на місцях, а з іншого — миттєво припиняти роботу тих суб'єктів, які порушують заходи безпеки чи погіршують безпекову ситуацію в громаді.

У зв'язку з цим виникла нагальна потреба у внесенні взаємопов'язаних за сферою регулювання змін до Податкового кодексу України (далі – Кодекс), Закону України від 18.06.2024 № 3817-IX «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, спиртових дистилатів, біоетанолу, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, тютюнової сировини, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального» (далі – Закон № 3817) та інших законів України. Запропоновані зміни спрямовано на тимчасове, на період дії воєнного стану, спрощення умов функціонування акцизних складів пересувних, адаптацію порядку надання ліцензій на право роздрібної торгівлі паливом з акцизних складів пересувних (мобільних АЗС) до оборонних реалій та надання місцевим радам чітких повноважень щодо видачі та відкликання дозволів на провадження діяльності з роздрібної торгівлі паливом з акцизного складу пересувного на території відповідної територіальної громади з метою забезпечення балансу між енергетичною стабільністю та безпекою громадян.

Законопроект розроблено на виконання пункту 15 протоколу наради, проведеної 28.07.2026 у м. Суми під головуванням Прем'єр-міністра України С. Корецького (надісланого дорученням Прем'єр-міністра України від 05.08.2026 № 28962/0/1-26) та присвяченої актуальним питанням забезпечення життєдіяльності Сумської області.

Цим дорученням Міністерству фінансів України, Міністерству економіки та доквілля України, Міністерству енергетики України, Міністерству з відновлення, інфраструктури та транспорту України, Міністерству у справах громад, територій та внутрішньо переміщених осіб України, Державній податковій службі України, Державній регуляторній службі України доручено опрацювати питання щодо внесення змін до законодавства стосовно можливості функціонування мобільних (пересувних) та модульних автозаправних станцій.

3. Основні положення проєкту акта

Законопроєктом запропоновано синхронні та взаємопов'язані зміни до законодавства України, спрямовані на повну реалізацію задекларованої мети.

Зокрема, змінами до розділу XX «Перехідні положення» Кодексу, Закону № 3817, Закону України від 06.07.1995 № 265/95-ВР «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» та Закону України від 12.05.2015 № 389-VIII «Про правовий режим воєнного стану», якими передбачено таке:

надання обласним військовим адміністраціям права встановлювати особливий режим реалізації пального, що дозволяє роздрібну торгівлю бензинами моторними та важкими дистилатами (газойлями) з акцизних складів пересувних на територіях можливих або активних бойових дій, включених до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженого в установленому Кабінетом Міністрів України порядку. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 06.12.2022 № 1364 «Деякі питання формування переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією» цей перелік затверджено наказом Міністерством розвитку громад та територій від 28.02.2025 № 376;

особливий режим реалізації пального може встановлюватися на території окремих територіальних громад, у яких унаслідок збройної агресії російської федерації зруйновано чи тимчасово або повністю припинено господарську діяльність 70 і більше відсотків місць роздрібної торгівлі паливом, на яких така діяльність здійснювалась у період з 24.02.2022 до дня прийняття відповідного рішення про встановлення особливого режиму реалізації пального. Запропоновано також унормувати процедурні питання прийняття обласними військовими адміністраціями рішень про встановлення / припинення дії особливого режиму реалізації пального;

дозволити роздрібну реалізацію пального з акцизного складу пересувного виключно транспортними засобами, які належать розпоряднику такого акцизного складу на праві власності та/або на праві користування і обладнані спеціалізованою цистерною загальною місткістю до 15 кубічних метрів, встановити вимоги до таких складів, а також унормувати питання контролю за такими операціями та відповідальність суб'єктів господарювання за порушення встановлених вимог;

запровадити особливий порядок отримання суб'єктами господарювання ліцензії на право роздрібної торгівлі паливом з акцизного складу пересувного, унормувати процедури надання /припинення таких ліцензій, а також встановити відповідальність за торгівлю паливом з транспортного засобу без наявності ліцензії на право роздрібної торгівлі паливом з акцизного складу пересувного. Органом ліцензування визначити територіальні органи Державної податкової служби України. Під час роздрібної торгівлі паливом з акцизного складу пересувного забороняється використання книг обліку розрахункових операцій і розрахункових книжок:

запровадити процедури видачі виконавчими органами сільських, селищних, міських рад дозволів суб'єктам господарювання на провадження діяльності з роздрібної торгівлі паливом з акцизного складу пересувного на території відповідної територіальної громади відповідно до їх повноважень, визначених статтею 40 Закону України від 21.05.1997 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування», який є обов'язковим для отримання ліцензії на право роздрібної торгівлі паливом з акцизного складу пересувного;

звільнення від сплати авансових внесків з податку на прибуток підприємств комунальних суб'єктів господарювання, які здійснюють роздрібну торгівлю паливом, за умови, що таке підприємство було єдиним заявником на отримання дозволу місцевої ради на торгівлю з пересувного акцизного складу та отримало відповідну ліцензію для роботи на території цієї громади.

Набрання чинності Законом, у разі його прийняття, запропоновано з дня, наступного за днем його опублікування.

Прийняття Закону не потребує розроблення нових законів або внесення змін до чинних законів, а також прийняття чи перегляду підзаконних актів, необхідних для реалізації його положень.

4. Правові аспекти

Правове регулювання відповідних суспільних відносин здійснюється:

Податковим кодексом України;

Законом України від 18.06.2024 № 3817-ІХ «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, спиртових дистилатів, біоетанолу, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, тютюнової сировини, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального;

Законом України від 06.07.1995 № 265/95-ВР «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг»;

Законом України від 12.05.2015 № 389-VIII «Про правовий режим воєнного стану».

Законом України від 21.05.1997 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування».

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація положень законопроекту не потребуватиме додаткових фінансових витрат із державного та місцевих бюджетів та не призведе до скорочення бюджетних надходжень.

6. Позиція заінтересованих сторін

Проект акта не потребує публічних консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики.

Проект акта не стосується сфери наукової та науково-технічної діяльності.

Законопроект потребує погодження з Міністерством цифрової трансформації України, Міністерством економіки та довкілля України, Міністерством енергетики України, Міністерством з відновлення, інфраструктури та транспорту України, Міністерством у справах громад, територій та внутрішньо переміщених осіб України, Міністерством внутрішніх справ України, Міністерством оборони України, Міністерством аграрної політики та продовольства України, Державною податковою службою України, Асоціацією міст України та проведення правової експертизи Міністерством юстиції України, а також отримання висновку Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України відповідно до Регламенту Кабінету Міністрів України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 № 950.

Законопроект буде оприлюднено на офіційному вебсайті Міністерства фінансів України.

7. Оцінка відповідності

Проект акта не містить:

положень, що стосуються прав та свобод, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод;

положень, що впливають на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;

положень, що створюють підстави для дискримінації;

положень, що стосуються інших ризиків та обмежень, які можуть виникнути під час реалізації закону;

ризиків вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних із корупцією.

Законопроект потребує направлення до Національного агентства з питань запобігання корупції для визначення необхідності проведення антикорупційної експертизи.

8. Прогноз результатів

Реалізація законопроекту сприятиме забезпеченню безперебійного постачання пального населенню, бізнесу та об'єктам критичної інфраструктури в умовах воєнного стану, насамперед на територіях можливих або активних бойових дій.

Крім того, це дозволить диверсифікувати паливні мережі на рівні прифронтових територіальних громад та громад із частково або повністю зруйнованою інфраструктурою.

Міністр фінансів України

Сергій МАРЧЕНКО

«___» _____ 2026 р.